

Miroslav Mihoci*

SIGURNOST KAZNIONICA I ZATVORA

U ovom članku prikazani su čimbenici koji posredno ili neposredno utječu na stanje sigurnosti kaznionica i zatvora. Osim fizičkog i materijalnog osiguranja koji su osnovni čimbenici sigurnosti, prikazane su aktivnosti službenika pravosudne policije, rezultati njihova rada i djelovanja te incidenti odnosno problemi s kojima se svakodnevno susreću u svom radu. U tehničkom smislu, među tim problemima posebice se ističu prekapacitiranost zatvora, arhitektonski nedostaci kaznionica i zatvora kao i nedostatak službenika osiguranja, specijalnih vozila za prijevoz zatvorenika te nekih drugih materijalno-tehničkih sredstava.

1. UVOD

Poslovi izvršavanja kazne zatvora od posebnog su interesa za Republiku Hrvatsku.

Kazna zatvora izvršava se u kaznionicama i zatvorima, a poslovi su u nadležnosti i djelokrugu rada Uprave za zatvorski sustav i suca izvršenja.

Kaznionice i zatvori s drugim državnim tijelima, ustanovama i drugim pravnim osobama prijeko su potrebne sastavnice kompaktne cjeline društvene zajednice. Obavljanje poslova osiguranja uređeno je propisima i normama, što jamči ujednačenu praksu, sigurnost osoba i imovine, a to je bitan čimbenik sigurnosti zajednice u cjelini.

Sigurnost je jedna od temeljnih potreba čovjeka i osnovni je preduvjet stabilnog društvenog razvitka. Kako se pojam sigurnosti ne može jednoznačno odrediti, može se opisati kao unutarnji osjećaj čovjeka, ali istodobno kao i potreba čitave društvene zajednice.

Kaznionice i zatvori svoju ulogu u društvenoj zajednici ostvaruju kroz niz elemenata od kojih izdvajamo:

- izvršavanje mjere pritvora kao bitnog elementa kaznenog postupka,
- bitak i pojam zatvora i kazne zatvora kao element generalne prevencije,

---

* Miroslav Mihoci, dipl. kriminalist, načelnik Službe osiguranja u Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav. U članku su iznesena osobna razmišljanja i stajališta autora, a ne službena stajališta Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa.

- ostvarivanje svrhe izvršavanja kazne zatvora kroz tretmanski psihosocijalni pristup, liječenje i, u suradnji sa zajednicom, priprema zatvorenika za postpenalni život na slobodi i u skladu sa zakonom i društvenim pravilima.

Za obavljanje poslova izvršavanja kazne zatvora ustrojen je Središnji ured Uprave za zatvorski sustav kao jedinstvena upravna organizacija u sustavu ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. U Središnjem uredu Uprave za zatvorski sustav ustrojena je Služba upravnih poslova, Služba tretmana, Služba osiguranja i Služba za programiranje i praćenje izvršavanje kazne zatvora. U Službi osiguranja ustrojeni su Odjel osiguranja kaznionica i zatvora i Odjel osiguranja pravosudnih tijela. Ustrojstvene jedinice Uprave za zatvorski sustav su kaznionice i zatvori. S obzirom na stupanj sigurnosti i ograničenje kretanja zatvorenika, kaznionice mogu biti zatvorenog, poluotvorenog ili otvorenog tipa, dok su zatvori zatvorenog tipa. Kaznionice i zatvori, bez obzira na stupanj sigurnosti i ograničenje kretanja zatvorenika, mogu imati odjele zatvorenog, poluotvorenog i otvorenog tipa. U Republici Hrvatskoj ima sedam kaznionica, a s obzirom na stupanj sigurnosti dvije su kaznionice zatvorenog tipa - u Lepoglavi i Glini, tri kaznionice poluotvorenog tipa, i to u Lipovici kraj Popovače, Turopolju i Požegi, jedna je kaznionica otvorenog tipa u Valturi pokraj Pule te Zatvorska bolnica koja je s obzirom na stupanj sigurnosti u rangu kaznionice zatvorenog tipa. Zatvora je ukupno 14, i to u Bjelovaru, Dubrovniku, Gospiću, Karlovcu, Osijeku, Požegi, Puli, Rijeci, Sisku, Splitu, Šibeniku, Varaždinu, Zadru i Zagrebu. U kaznionicama i zatvorima ustrojene su odjeli za osiguranje, tretman i upravu. Poslove osiguranja kaznionica i zatvora obavljaju državni službenici odjela osiguranja odnosno pravosudni policajci, osim Kaznionice u Valturi pokraj Pule, gdje osiguranje obnašaju službenici dežurne službe. U sastavu Uprave za zatvorski sustav djeluju i dva odgojna zavoda, i to u Turopolju za mušku populaciju i u Požegi za žensku.

2. SIGURNOST KAZNIONICA I ZATVORA

Općenito govoreći o sigurnosti u kaznionicama i zatvorima, može se reći da su dva glavna čimbenika koja uvjetuju optimalnu razinu sigurnosti: fizičko i materijalno osiguranje. Intenzitet svakog od tih čimbenika ovisi o vrsti i tipu kaznionice ili zatvora.

Fizičko osiguranje svakako je najznačajniji čimbenik sigurnosti svake kaznionice ili zatvora. Polazeći od činjenice da ne postoji tako savršena tehnička ili prirodna prepreka koju nije moguće savladati ako nije čuvana, odnosno da je dobro čuvana prepreka nesavladiva, u konačnici fizičko osiguranje kaznionica i zatvora nije moguće zamijeniti ni najmodernijim tehničkim uređajima. Fizičku zaštitu obavljaju službenici odjela osiguranja, odnosno

pravosudni policajci koji su odjeveni u odore, sukladno opisu radnih mjesta i naoružani te educirani za obavljanje poslova vanjskog i unutarnjeg osiguranja kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda. Vanjsko osiguranje obuhvaća nadzor i zaštitu zatvorenika, kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda i njihove imovine, sprječavanje bijega zatvorenika kao i ulaza neovlaštenih osoba u štićene prostore. Unutarnje osiguranje obuhvaća nadzor nad zatvorenicima u kaznionicama i zatvorima, održavanje unutarnjeg reda i stege među zatvorenicima, zaštitu zaposlenika i osoba koje ovlašteno borave u njima te imovinu kaznionica i zatvora. Osim vanjskog i unutarnjeg osiguranja, službenici pravosudne policije obavljaju poslove dežurstva koje obuhvaća praćenje i nadziranje pravilnog i pravovremenog obavljanja poslova iz djelokruga odjela osiguranja prema dnevnom rasporedu poslova, kao i koordinaciju unutarnjeg i vanjskog osiguranja. Službenici pravosudne policije obavljaju pretrage zatvorenika, zaposlenika, posjetitelja, branitelja ili punomoćnika zatvorenika, stvari, prostorija u kojima borave, rade ili se kreću zatvorenici, vozila koja ulaze u kaznionice odnosno zatvore ili izlaze iz njih. Nadzor obavljanja poslova osiguranja kaznionica i zatvora obavljaju načelnici odjela osiguranja, a on obuhvaća pravilnost i pravovremenost obavljanja poslova iz djelokruga odjela osiguranja, poštovanje propisa od strane službenika pravosudne policije i pružanja pomoći službenicima u obavljanju službenih zadaća. Sukladno vrsti i tipu ustanove, arhitektonskom rješenju objekata, strukturi zatvoreničke populacije, materijalno-tehničkim uvjetima, lokaciji, broju gospodarskih jedinica i vanjskih radilišta, kao i drugim okolnostima bitnim za sigurnost kaznionica i zatvora, Pravilnikom o unutarnjem redu utvrđen je broj službenika odjela osiguranja odnosno službenika pravosudne policije.

Tablica 1.

Pregled službenika osiguranja (pravosudnih policajaca)
na dan 31.12. 2005.

Kaznionice / zatvori / odgojni zavodi	Sistematizirano	Popunjeno	Nepopunjeno
Zatvor u Bjelovaru	39	33	6
Zatvor u Dubrovniku	28	22	6
Zatvor u Gospiću	61	49	12
Zatvor u Karlovcu	34	31	3
Zatvor u Osijeku	69	66	3
Zatvor u Požegi	39	36	3
Zatvor u Puli	86	73	13
Zatvor u Rijeci	60	53	7
Zatvor u Sisku	37	31	6

Kaznionice / zatvori / odgojni zavodi	Sistematizirano	Popunjeno	Nepopunjeno
Zatvor u Splitu	82	78	4
Zatvor u Šibeniku	45	45	0
Zatvor u Varaždinu	39	38	1
Zatvor u Zadru	36	31	5
Zatvor u Zagrebu	260	244	16
Zatvorska bolnica	48	48	0
Kaznionica u Glini	99	53	46
Kaznionica u Lepoglavi	243	222	21
Kaznionica u Lipovici	34	26	8
Kaznionica u Požezi	119	104	15
Kaznionica u Turopolju	31	31	0
Odgojni zavod Turopolje	41	41	3
Ukupno	1.533	1.355	178

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Na dan 31. prosinca 2005. ukupno 1.533 ustrojena radna mjesta u odjelima osiguranja kaznionica i zatvora popunjeno je sa 1.355 službenika pravosudne policije, dok je 178 radnih mjesta nepopunjeno. Tijekom ove godine primljeno je ili će biti primljeno ukupno 105 vježbenika za zvanje mlađeg pravosudnog policajca, što će bitno pridonijeti poboljšanju stanja sigurnosti u kaznionicama i zatvorima. Međutim, treba imati na umu da je unutarnji ustroj rađen prema 2001. godini, kad je u kaznionicama i zatvorima bilo prosječno 2.695 zatvorenika, dok ih je 2005. godine prosječno bilo 3.485, odnosno 790 zatvorenika dnevno više ili povećanje 29%. Povećanjem broja zatvorenika povećao se i broj zatvorenika naspram službenika pravosudne policije. U 2004. godini prosječan broj zatvorenika na jednog službenika iznosio je 2,22, dok se u 2005. godini taj odnos povećao na 2,57.

Tablica 2.

Odnos broja službenika pravosudne policije i zatvorenika

31.12.	Službenici pravosudne policije	Broj zatvorenika i odgajnika	Broj zatvorenika na jednog službenika pravosudne policije
2004.	1.361	3.022	2,22
2005.	1.355	3.485	2,57

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Samim povećanjem broja zatvorenika povećao se i opseg poslova i radnih zadaća službenika pravosudne policije. Iz tablice prikaza broja pretraga prostorija i osoba vidi se da su u 2005. godini službenici pravosudne policije radi pronalazaženja i oduzimanja predmeta držanje kojih zatvorenicima nije dopušteno obavili 9.250 pretraga prostorija u kojima borave, rade ili se kreću zatvorenici te 112.134 izvanredne temeljite pretrage zatvorenika. Naime, tim podacima nisu obuhvaćene redovite temeljite pretrage i djelomične pretrage koje se svakodnevno obavljaju u vrlo velikom broju prilikom svakog ulaska ili izlaska u kaznionicu ili zatvor odnosno prilikom ulaska ili izlaska iz prostorije u kojoj borave zatvorenici. U prvih devet mjeseci ove godine obavljeno je 7.660 pretraga prostorija i 107.600 temeljitih pretraga zatvorenika.

Tablica 3.

Pretrage prostorija i osoba u 2005. i 1. – 9. 2006.

	2005.		1. - 9. 2006.	
	prostorija	osoba	prostorija	osoba
Zatvorska bolnica	139	720	158	1.497
Kaznionica u Glini	1.185	4.638	525	4.544
Kaznionica u Lepoglavi	1.380	56.241	930	52.310
Kaznionica u Lipovici	225	368	144	509
Kaznionica u Požegi	793	1.037	605	4.347
Kaznionica u Turopolju	157	2.285	102	2.264
Kaznionica u Valturi	122	778	71	4.567
Zatvor u Bjelovaru	400	1.332	255	877
Zatvor u Dubrovniku	147	119	84	461
Zatvor u Gospiću	24	0	6	1.093
Zatvor u Karlovcu	123	315	134	348
Zatvor u Osijeku	152	1.012	269	1.814
Zatvor u Požegi	454	1.303	309	1.000
Zatvor u Puli	562	1.649	519	1.181
Zatvor u Rijeci	379	8.189	251	5.117
Zatvor u Sisku	199	775	435	1.522
Zatvor u Splitu	297	19.907	183	11.745
Zatvor u Šibeniku	832	5.023	659	4.765
Zatvor u Varaždinu	103	926	109	656
Zatvor u Zadru	118	462	115	611
Zatvor u Zagrebu	1.310	4.932	935	3.788
Odgojni zavod Požega	7	7	4	36
Odgojni zavod Turopolje	142	116	858	2.548
UKUPNO	9.250	112.134	7.660	107.600

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Iz tablice 4 vidi se koliko je prilikom pretraga prostorija u kojima borave, rade ili se kreću zatvorenici pronađeno stvari i tvari koje su im zabranjene. Zatvorenici dolaze u posjed nedopuštenih stvari i tvari na razne načine. Najčešći načini unosa nedopuštenih stvari i tvari jesu prebacivanje preko vanjskog zida, unošenje preko posjetitelja, putem zatvorenika koji se koriste pogodnostima radnog izlaza ili nekom od pogodnosti, a ne može se isključiti i unos preko zaposlenika kaznionica i zatvora.

S obzirom na ograničenu mogućnost kontaktiranja zatvorenika s vanjskim svijetom sukladno pozitivnim zakonskim propisima, zatvorenici sve češće posežu za nabavom mobilnih uređaja za komunikaciju na daljinu, što može znatno ugroziti sigurnost kaznionice ili zatvora. Kao što se iz prikazane tablice vidi, tijekom 2006. godine pronađeno je znatno više mobilnih uređaja kod zatvorenika nego prethodne godine.

Tablica 4.

Pronađene nedopuštene stvari i tvari u 2005. i 1.-9. 2006.

Pronađene nedopuštene stvari i tvari		2005.	1. - 9. 2006.
mobitel		94	106
dijelovi mobitela		51	90
pila		6	5
nož i sl.		653	1.404
vrsta i količina droge u gramima	heroin	32,84	13,3
	kokain	9,2	0
	kanabis	19,8	83,47
	extazy	0	0
	ostalo	10,6	8,4

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Jedan od najzahtjevnijih i sigurnosno najrizičnijih poslova službenika odjela osiguranja je sprovođenje zatvorenika odnosno njihovo odvođenje ili dovođenje iz kaznionica i zatvora na zahtjev suda ili drugog tijela državne vlasti, radi premještanja ili upućivanja u drugu kaznionicu ili zatvor, liječenja ili medicinske pomoći u zdravstvenoj ustanovi ili u drugim situacijama koje su propisane zakonom.

Tablica 5.

Sprovođenja u 2005. i 1. – 9. 2006.

	2005.	1. - 9. 2006.
Zatvorska bolnica	1.013	815
Kaznionica u Glini	631	1.413
Kaznionica u Lepoglavi	3.203	2.330
Kaznionica u Lipovici	1.642	501
Kaznionica u Požegi	1.307	986
Kaznionica u Turopolju	759	480
Kaznionica u Valturi	0	1
Zatvor u Bjelovaru	802	938
Zatvor u Dubrovniku	423	364
Zatvor u Gospiću	751	603
Zatvor u Karlovcu	411	907
Zatvor u Osijeku	2.905	2.815
Zatvor u Požegi	580	438
Zatvor u Puli	1.833	1.376
Zatvor u Rijeci	2.539	1.888
Zatvor u Sisku	670	1.133
Zatvor u Splitu	2.303	1.686
Zatvor u Šibeniku	1.654	1.440
Zatvor u Varaždinu	1.385	1.254
Zatvor u Zadru	1.078	684
Zatvor u Zagrebu	8.936	7.973
Odgojni zavod Požega	218	173
Odgojni zavod Turopolje	499	513
UKUPNO	35.542	30.711

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Službenici pravosudne policije u 2005. godini sproveli su 35.542 zatvorenika, i to: po nalogu suda 18.220, u zatvorsku bolnicu 3.259, u ostale zdravstvene ustanove 9.905, na temelju rješenja o premještanju 1.264 te 2.894 zatvorenika po drugim osnovama. Osim toga bitno je istaknuti da je broj sprovođenja u 2005. godini porastao 18% u odnosu na prethodnu godinu. Može se očekivati da će broj sprovođenja ove godine porasti na gotovo 41.000, što bi značilo povećanje u odnosu prema prošloj godini iznad 11%.

Tablica 6.

Angažirani službenici pravosudne policije na sprovođenju
u 2005. i 1. – 9. 2006.

	2005.	1. - 9. 2006.
Zatvorska bolnica	1.789	1.287
Kaznionica u Glini	1.435	2.441
Kaznionica u Lepoglavi	4.526	3.433
Kaznionica u Lipovici	859	366
Kaznionica u Požegi	1.441	1.249
Kaznionica u Turopolju	452	654
Zatvor u Bjelovaru	1.292	1.270
Zatvor u Dubrovniku	665	459
Zatvor u Gospiću	1.297	820
Zatvor u Karlovcu	854	732
Zatvor u Osijeku	5.732	4.208
Zatvor u Požegi	1.186	899
Zatvor u Puli	3.992	2.382
Zatvor u Rijeci	3.577	2.586
Zatvor u Sisku	1.200	2.075
Zatvor u Splitu	4.586	3.038
Zatvor u Šibeniku	3.111	2.211
Zatvor u Varaždinu	2.712	2.182
Zatvor u Zadru	1.889	1.287
Zatvor u Zagrebu	9.992	7.484
Odgojni zavod Požega	11	81
Odgojni zavod Turopolje	570	758
UKUPNO	53.168	41.902

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Sukladno procjenama rizičnosti zatvorenika, potrebno je angažirati dovoljan broj službenika pravosudne policije, tako da je za sprovođenje 35.542 zatvorenika tijekom 2005. godine angažirano 53.168 službenika pravosudne policije, odnosno u prosjeku za sprovođenje jednog zatvorenika angažirano je 1,49 službenika pravosudne policije. U prvih devet mjeseci ove godine za sprovođenje 30.711 zatvorenika angažirana su 41.902 službenika pravosudne policije, odnosno prosječno 1,36 pravosudnih policajaca u odnosu na jednog zatvorenika, što je još jedan dokaz o nedostatku službenika odjela osiguranja. Ako uzmemo u obzir da je tijekom 2005. godine tijekom sprovođenja jedan zatvorenik pobjegao, što statistički iznosi 0,002814%, možemo reći da je broj bjegovala tijekom sprovođenja zanemariv u odnosu prema broju sprovođenja,

s tim da je zatvorenik pobjegao zbog grubog propusta službenika pravosudne policije koji se tijekom sprovođenja nisu pridržavali propisanih pravila, zbog čega su stegovno odgovarali.

Prošle godine obavljen je 98.861 posjet zatvorenicima, i to 43.314 posjeta članova obitelji preko fizičke prepreke (prিতvorenici), 30.383 otvorenih posjeta i 5.740 posjeta bez nadzora, 17.912 posjeta odvjetnika, 185 posjeta predstavnika konzularnih predstavništava i ostalih posjeta 1.327. Ako se do kraja godine nastavi tim trendom, posjeta će biti oko 110.000 ili povećanje iznad 11%.

Tablica 7.

Posjeti zatvorenicima u 2005. i 1. – 9. 2006.

	2005.	1. - 9. 2006.
Zatvorska bolnica	1.776	1.313
Kaznionica u Glini	1.786	1.366
Kaznionica u Lepoglavi	6.231	9.008
Kaznionica u Lipovici	1.320	1.091
Kaznionica u Požegi	1.477	1.307
Kaznionica u Turopolju	2.068	1.002
Kaznionica u Valturi	253	433
Zatvor u Bjelovaru	1.961	2.143
Zatvor u Dubrovniku	1.382	991
Zatvor u Gospiću	642	573
Zatvor u Karlovcu	1.474	788
Zatvor u Osijeku	11.409	8.441
Zatvor u Požegi	2.098	1.536
Zatvor u Puli	5.530	4.773
Zatvor u Rijeci	13.339	8.847
Zatvor u Sisku	1.857	3.705
Zatvor u Splitu	7.930	6.968
Zatvor u Šibeniku	4.043	3.947
Zatvor u Varaždinu	5.152	4.030
Zatvor u Zadru	2.209	1.928
Zatvor u Zagrebu	24.362	19.967
Odgojni zavod Požega	36	25
Odgojni zavod Turopolje	526	405
UKUPNO	98.861	84.587

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Tijekom izvršavanja pritvora ili kazne zatvora zatvorenici mogu primiti pošiljke i pakete. U 2005. godini zatvorenici su primili ukupno 36.896 paketa koji su u prosjeku oko 5 kg težine, što iznosi oko 184.480 kg, te 50.730 pisma i poštanskih pošiljaka, sadržaj kojih je iz sigurnosnih razloga pregledan i provjeren.

Tablica 8.

Primljeni paketi za zatvorenike u 2005. i 1. – 9. 2006.

	2005.		1. - 9. 2006.	
	paketi	pisma	paketi	pisma
Zatvorska bolnica	889	0	453	1.392
Kaznionica u Glini	1.017	5.896	898	3.617
Kaznionica u Lepoglavi	3.812	18.480	3.140	15.393
Kaznionica u Lipovici	42	13	45	76
Kaznionica u Požezi	1.544	1.165	1.720	1.613
Kaznionica u Turopolju	52	282	19	175
Kaznionica u Valturi	38	0	31	0
Zatvor u Bjelovaru	1.208	551	1.277	633
Zatvor u Dubrovniku	1.013	334	626	303
Zatvor u Gospiću	344	0	219	1.708
Zatvor u Karlovcu	799	285	421	373
Zatvor u Osijeku	1.807	0	1.842	141
Zatvor u Požezi	166	0	137	391
Zatvor u Puli	2.719	0	1.164	1.263
Zatvor u Rijeci	4.243	0	1.994	1.886
Zatvor u Sisku	804	0	1.020	90
Zatvor u Splitu	3.130	1.909	2.350	4.145
Zatvor u Šibeniku	1.224	1.611	1.252	1.400
Zatvor u Varaždinu	2.744	1.943	1.855	1.203
Zatvor u Zadru	1.201	884	1.088	1.160
Zatvor u Zagrebu	7.918	17.282	6.608	7.231
Odgojni zavod Požega	92	95	69	59
Odgojni zavod Turopolje	90	0	54	86
UKUPNO	36.896	50.730	28.282	44.338

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Zatvorenici su tijekom 2005. godine obavili 115.716 telefonskih poziva pod nadzorom službenika pravosudne policije i 61.129 telefonskih razgovora bez nadzora. U prosjeku jedan telefonski razgovor pritvorenika traje oko

5 minuta, a zatvorenika na izdržavanju kazne zatvora oko 10 minuta. Ako se ukupan broj telefonskih razgovora pomnoži s 5 minuta, proizlazi da su samo telefonski razgovori iz kaznionica i zatvora trajali 14.737 sati ili 61.404 dana.

Tablica 9.

Telefonski razgovori zatvorenika u 2005. i 1. – 9. 2006.

	2005.		1. – 9. 2006.	
	pod nadzorom	bez nadzora	pod nadzorom	bez nadzora
Zatvorska bolnica	5.676		6.325	
Kaznionica u Glini	6.294		8.488	
Kaznionica u Lepoglavi		50.600		28.022
Kaznionica u Požegi	7.684		5.899	
Kaznionica u Valturi			5	
Zatvor u Bjelovaru	3.028		3.583	
Zatvor u Dubrovniku	2.135		1.680	
Zatvor u Gospiću	2.190	8.194	1.717	5.722
Zatvor u Karlovcu		2.335	3.362	
Zatvor u Osijeku	10.567		6.864	248
Zatvor u Požegi	5.508		4.491	
Zatvor u Puli	15.156		11.194	
Zatvor u Rijeci	1.715		12.555	
Zatvor u Sisku	4.350		10.758	
Zatvor u Splitu	10.183		14.686	
Zatvor u Šibeniku	5.435		4.623	
Zatvor u Varaždinu	7.844		6.766	
Zatvor u Zadru	2.819		2.434	
Zatvor u Zagrebu	25.132		24.415	
Odgojni zavod Turopolje			1.001	
UKUPNO	115.716	61.129	130.846	33.992

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Sukladno Pravilniku o načinu obavljanja poslova odjela osiguranja u kaznionicama i zatvorima (Narodne novine broj 43/02), doneseni su planovi osiguranja svake kaznionice i zatvora. Njima su utvrđeni postupci i mjere za održavanje sigurnosti u kaznionici ili zatvoru, utvrđena je vrsta i količina opreme i naoružanja, način obavljanja poslova radnih mjesta odjela osiguranja, popis opreme i naoružanja za svako pojedino radno mjesto, prostori

koji se osiguravaju, zone motrenja i kretanja službenika pravosudne policije, znakovi za komuniciranje i prepoznavanje, način primopredaje službe na svim radnim mjestima, postupci i mjere u slučaju organiziranog narušavanja reda i stege, u slučaju požara, elementarnih nepogoda ili drugih izvanrednih situacija, plan pretrage prostorija u kojima borave zatvorenici te drugi postupci bitni za sigurnost.

Materijalno osiguranje obuhvaća prepreke koje su postavljene s prvenstvenim ciljem onemogućivanja bijega zatvorenika odnosno upada neovlaštenih osoba u štićene prostore. U prvom redu to su vanjska zaštitna ograda ili tzv. kružni zidovi, a zatim i razna tehnička pomagala i uređaji kao što su: videonadzori, razni signalni uređaji, detektori metala, dvostruka ulazno-izlazna vrata, rešetke na prozorima prostorija u kojima borave, rade ili se kreću zatvorenici, bodljikava žica, sustav tzv. "ježeva" i sl.

Bitan čimbenik stanja sigurnosti u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima je stanje objekata u kojima su smješteni zatvorenici ili u kojima provode razne oblike rada, rekreacije, slobodnog vremena ili terapije. Sigurnosna situacija s tog aspekta nije zadovoljavajuća, i to prvenstveno zbog unutarnjih arhitektonskih rješenja. Naime, prostorije za smještaj zatvorenika izgrađene su u velikoj većini prije više desetaka godina, a neke i u 19. stoljeću. Svojom veličinom (površinom i volumenom) ne odgovaraju sigurnosnim standardima od 4 m² i 10 m³ ili su građene od takvih materijala koji su porozni i predstavljaju veliku opasnost za bijeg zatvorenika. Zatvor u Zagrebu i Splitu izgrađeni su tijekom 1987. godine i nakon toga nije se investiralo u gradnju novih kaznionica i zatvora.

Osim toga, bitan čimbenik sigurnosti u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima jest opremljenost službenika odjela osiguranja adekvatnim naoružanjem, opremom, sredstvima veze i drugom zaštitnom opremom u slučaju potrebe za intervencijom.

Sljedeći čimbenik sigurnosti koji se ne smije zanemariti jest sastav i broj zatvorenika te duljina njihovog boravka u kaznionici, zatvoru ili odgojnom zavodu. Tijekom zadnjih nekoliko godina broj zatvorenika u stalnom je porastu, a raste i broj zatvorenika s duljim ili dugotrajnim kaznama zatvora, što predstavlja posebnu opasnost za sigurnost kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda. Iz prikaza odnosa broja zatvorenika i duljine kazne razvidno je da broj zatvorenika permanentno raste te se nužnom nameće potreba za izgradnjom novih kapaciteta zatvorenih uvjeta.

Tablica 10.

Broj zatvorenika u odnosu prema duljini kazne

Duljina kazne	2003.	2004.	2005.
do 6 mjeseci	98	143	154
6 mjeseci do 1 godine	154	250	240
1 do 3 godine	519	568	703
3 do 5 godina	268	293	354
5 do 10 godina	368	365	405
10 do 15 godina	185	233	180
15 do 20 godina	55	57	64
20 do 40 godina	57	58	67
UKUPNO	1.704	1.967	2.167

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2003, 2004. i 2005. godinu

Zatvorenici povratnici, međunarodni kriminalci, pripadnici raznih organiziranih kriminalnih skupina te zatvorenici s psihopatski strukturiranim osobnostima permanentna su opasnost u penalnoj sredini u kojoj se nalaze.

Poseban čimbenik sigurnosti je educiranost i osposobljenost službenika odjela osiguranja za rad sa zatvorenicima. Tako se redovito organiziraju razni oblici edukacije: specifičnosti rada sa zatvorenicima ovisnicima o opojnim sredstvima ili alkoholu, primjena sredstava prisile srednje jakosti, prevencija samoubojstva, komunikacija u zatvoru, uporaba školovanih pasa za detekciju opojnih droga, rješavanje talačkih situacija nenasilnim metodama, zaštita od zaraznih bolesti, taktika postupanja službenika pravosudne policije u slučaju incidentne situacije itd.

Materijalni status zaposlenika svakako je jedan od čimbenika koji ne treba zanemariti odnosno podcijeniti. Službenik koji nije adekvatno nagrađen za posao koji obavlja ili nema riješeno stambeno pitanje, a ne vidi način na koji to može riješiti, potencijalna je opasnost za sigurnost kaznionice ili zatvora. Osim toga službenici ne smiju biti zakinuti za svoja prava kao što su godišnji odmor, slobodni dani i sl., niti smiju biti preopterećeni stalnom potrebom za prekovremenim radom jer na taj način dolazi do premora i popuštanja koncentracije, što može rezultirati nastankom incidentne situacije i incidenta većeg razmjera. Ovlaštenim službenim osobama zbog težine i naravi posla i posebnih uvjeta rada (smjenski rad, rad na državne blagdane i neradne dane i pripravnost te stalna izloženost stresu) povećana je opasnost za život i zdravlje. Svakih se dvanaest mjeseci provedenih na takvim poslovima računa kao šesnaest odnosno četrnaest mjeseci staža osiguranja.

Naime, u zatvorskom sustavu rad službenika mora se organizirati kontinuirano tijekom 24 sata dnevno i neradnim danima te blagdanima, pa ne-

popunjenost radnih mjesta znatno otežava rad i postupanje sa zatvorenicama odnosno svakodnevno izvršavanje poslova. Zbog toga službenici ostvaruju velik broj prekovremenih sati. Najviše ih ostvaruju službenici osiguranja (pravosudne policije). Zbog nedostatnog broja službenika i povećanja zatvorenika otežana je organizacija rada pa se za izvršavanje redovitih poslova i zadaća pozivaju u službu službenici koji su slobodni nakon odrađene smjene, pa čak i noćne. Zbog toga ti službenici nemaju osiguran zakonom propisan odmor između dviju smjena, što predstavlja sigurnosni rizik i negativno se odražava na psihofizičku sposobnost službenika za obavljanje poslova. Također, iako Zakon o radu (1995. godina) dopušta rad dulji od radnog vremena - do 40 sati mjesečno, velik broj službenika pravosudne policije ostvaruje znatno više mjesečnih prekovremenih sati. U 2004. godini službenici pravosudne policije ostvarili su ukupno 174.621 prekovremeni sat, dok su u 2005. godini, zbog povećanja broja zatvorenika, pa time i opsega poslova, ostvarili 205.985 sati, što predstavlja povećanje 17,96% u odnosu prema 2004. godini. Kad se broj ukupno ostvarenih prekovremenih sati službenika osiguranja dovede u odnos s brojem redovitih radnih sati, može se ustvrditi da su službenici osiguranja odradili izvan radnog vremena poslove za još 99,03 službenika.

Tablica II.

Prekovremeni sati službenika pravosudne policije tijekom 2005.

Kaznionice / zatvori / odgojni zavodi	Popunjeno	Nepopunjeno	2005. broj sati	Potreban broj službenika	Broj sati po 1 službeniku godišnje	Broj sati po 1 službeniku mjesečno
Zatvor u Bjelovaru	33	6	3.988	1,92	120,8	10,1
Zatvor u Dubrovniku	22	6	1.908	0,92	86,7	7,2
Zatvor u Gospiću	49	12	24.093	11,58	491,7	41,0
Zatvor u Karlovcu	31	3	1.027	0,49	33,1	2,8
Zatvor u Osijeku	66	3	1.742	0,84	26,4	2,2
Zatvor u Požezi	36	3	3.794	1,82	105,4	8,8
Zatvor u Puli	73	13	10.170	4,89	139,3	11,6
Zatvor u Rijeci	53	7	12.265	5,90	231,4	19,3
Zatvor u Sisku	31	6	314	0,15	10,1	0,8
Zatvor u Splitu	78	4	14.586	7,01	187,0	15,6
Zatvor u Šibeniku	45	0	7.913	3,80	175,8	14,7

Kaznionice / zatvori / odgojni zavodi	Popunjeno	Nepopunjeno	2005. broj sati	Potreban broj službenika	Broj sati po 1 službeniku godišnje	Broj sati po 1 službeniku mjesečno
Zatvor u Varaždinu	38	1	5.569	2,68	146,6	12,2
Zatvor u Zadru	31	5	2.964	1,43	95,6	8,0
Zatvor u Zagrebu	244	16	40.635	19,54	166,5	13,9
Zatvorska bolnica	48	0	6.303	3,03	131,3	10,9
Kaznionica u Glini	53	46	7.265	3,49	137,1	11,4
Kaznionica u Lepoglavi	222	21	40.044	19,25	180,4	15,0
Kaznionica u Lipovici	26	8	1.058	0,51	40,7	3,4
Kaznionica u Požezi	104	15	9.965	4,79	95,8	8,0
Kaznionica u Turopolju	31	0	2.706	1,30	87,3	7,3
Odgojni zavod Turopolje	41	3	7.676	3,69	187,2	15,6
Ukupno	1.355	178	205.985	99,03	152,0	12,7

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Sigurnost kaznionica i zatvora ugrožava i umanjuje svako značajnije narušavanje reda i sigurnosti kao što su: pobune, talačke situacije, napadi na zaposlenike, organizirano odbijanje zakonitih naredbi ovlaštenih službenih osoba, npr. odbijanje povratka sa šetnje u zatvoreničke sobe i sl., pokušaj bijega i bijeg zatvorenika, pokušaj samoubojstva, samoubojstvo i smrt zatvorenika, odbijanje zatvorske hrane, a osobito organizirano odbijanje zatvorske hrane od veće grupe zatvorenika, unos nedopuštenih predmeta i tvari (oružje, mobiteli, sredstva za pripremu bijega i za bijeg, droga, tablete, predmeti pogodni za napad na druge zatvorenike ili zaposlenike itd.), tjelesni sukobi između zatvorenika, samoozljeđivanje i nanošenja ozljeda drugim zatvorenicima te ostali događaji koji mogu bitno ugroziti sigurnost kaznionica i zatvora kao požar i elementarne nepogode (poplava, potres i sl.).

Ovlaštene službene osobe mogu prema zatvorenicima kod kojih postoji opasnost od bijega, nasilnih radnji prema osobama ili stvarima, opasnost od suicida ili samoozljeđivanja, ili ugrožavanja reda i sigurnosti kaznionice ili zatvora koje se na drugi način ne mogu otkloniti, primijeniti posebne mjere održavanja reda i sigurnosti kao što su: pojačani nadzor, oduzimanje i privremeno zadržavanje stvari držanje kojih je inače dopušteno, odvajanje od ostalih zatvorenika, smještaj u posebno osiguranu prostoriju bez opasnih stvari, smještaj na odjel pojačanog nadzora, vezanje ruku liscama, a po potrebi i

nogu, osamljenje i testiranje na zarazne bolesti i opojna ili psihoaktivna sredstva (ZIKZ; 2003).

Tablica 12.

Primjena posebnih mjera održavanja reda i sigurnosti tijekom
2005. i 1.-9. 2006.

	2005.	1.- 9. 2006.
pojačani nadzor	2.553	2.774
oduzimanje i zadržavanje stvari	1.302	700
odvajanje od ostalih zatvorenika	148	262
smještaj u posebno osiguranu prostoriju	260	172
smještaj na odjel pojačanog nadzora	125	73
vezanje ruku i nogu	93	106
osamljenje	10	6
testiranja	4.220	4.610

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2005. godinu

Tablica 13.

Pokušaj bijega u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Kaznionica u Glini		1	0
Kaznionica u Lepoglavi		0	1
Kaznionica u Požegi		0	1
Kaznionica u Valturi		0	2
Zatvor u Bjelovaru		1	0
Zatvor u Dubrovniku		1	0
Zatvor u Karlovcu		1	1
Zatvor u Osijeku	1	0	0
Zatvor u Požegi		0	1
Zatvor u Puli	1	0	2
Odgojni zavod Turopolje	2	6	2
UKUPNO	4	10	10

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Tijekom 2005. evidentirano je 10 pokušaja bijega zatvorenika, i to najčešće pri sprovođenju (Bjelovar, Dubrovnik, Karlovac i Glina), a u 2004. godini zabilježena su 4 pokušaja. U prvih devet mjeseci ove godine 10 zatvorenika pokušalo je bijeg (jedan iz Kaznionice u Lepoglavi, dva iz Kaznionice u Valturi, jedan iz Kaznionice u Požegi, jedan iz Zatvora u Požegi, jedan iz Zatvora u Karlovcu, dva iz Zatvora u Puli i dva iz Odgojnog zavoda u Turopolju).

Tablica 14.

Bijeg iz zatvorenih uvjeta ili tijekom sprovođenja u 2004., 2005.
i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1.- 9 2006.
Zatvor u Karlovcu		1	0
Zatvor u Osijeku	1	1	0
Zatvor u Požegi		0	0
Zatvor u Puli	2	0	0
Zatvor u Splitu		0	3
Zatvor u Zagrebu	1	0	0
Odgojni zavod Turopolje	5	0	0
UKUPNO	9	2	3

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004 i 2005. godinu

U tablici 15 prikazan je usporedni broj bjegova u nekim europskim zemljama za 2003. godinu iz zatvorenih uvjeta izvršavanja kazne zatvora ili privrora te iz poluotvorenih i otvorenih kaznionica. Najbolji pokazatelj odnosa bjegova u nekim europskim zemljama je podatak o broju bjegova na 10.000 zatvorenika.

Tablica 15.

Bijeg u nekim europskim zemljama u 2003.

	Broj bjegova iz zatvorenog tipa	Broj bjegova na 10.000 zatvorenika	Broj bjegova iz poluotvorenog i otvorenog tipa
Hrvatska	2	7,7	84
Bugarska	21	20,9	53
Danska	22	61,5	486
Finska	29	84,4	29
Mađarska	21	12,3	12
Makedonija	10	62,6	103
Norveška	14	48	148
Slovenija	12	109,2	63
Švedska	45	66,6	465

Izvor: Izvješće Vijeća Europe

U prvih devet mjeseci ove godine pobjegla su tri zatvorenika iz Zatvora u Splitu, jedan za sprovođenja u zdravstvenu ustanovu, a dvojica s tzv. "šetnje" u zatvorskom dvorištu. U protekloj godini bila su svega dva bijega zatvorenika, i to tijekom sprovođenja zatvorenika iz Zatvora u Osijeku, a iz Zatvora u Karlovcu tako da je zatvorenik prepilio rešetke na prozorima i pobjegao. U 2004. godini bilo je ukupno 9 bjegova iz kaznionica i zatvora zatvorenog tipa ili tijekom sprovođenja.

Tablica 16.

Pokušaj suicida zatvorenika u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	4	1	1
Kaznionica u Glini	0	1	0
Kaznionica u Lepoglavi	18	11	8
Zatvor u Bjelovaru	1	2	0
Zatvor u Dubrovniku	1	0	1
Zatvor u Gospiću	0	0	1
Zatvor u Osijeku	4	2	0
Zatvor u Požezi	1	0	0

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvor u Puli	1	3	2
Zatvor u Sisku	0	0	1
Zatvor u Splitu	0	0	3
Zatvor u Varaždinu	2	1	0
Zatvor u Zadru	1	3	0
Zatvor u Zagrebu	2	2	0
Odgojni zavod Turopolje	0	1	1
UKUPNO	35	27	18

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Pokušaj suicida zatvorenika u zadnje tri godine ima tendenciju opadanja tako da je 2004. godine zabilježeno 35 pokušaja, 2005. godine 27 pokušaja, a u prvih 9 mjeseci ove godine evidentirano je 18 pokušaja suicida.

Tablica 17.

Suicid zatvorenika u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	0	0	0
Kaznionica u Glini	1	0	0
Kaznionica u Lepoglavi	1	0	0
Kaznionica u Lipovici	0	1	1
Zatvor u Gospiću	0	1	0
Zatvor u Osijeku	0	1	0
Zatvor u Splitu	0	0	1
Zatvor u Zadru	0	0	1
UKUPNO	2	3	3

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

U tablici 18 prikazan je usporedni broj smrti i suicida u nekim europskim zemljama u 2003. godini te broj suicida u odnosu prema 10.000 zatvorenika.

Tablica 18.

Broj smrti i suicida prema 10.000 zatvorenika u nekim evropskim zemljama za 2003.

	Ukupan broj smrti	Broj suicida	Broj suicida na 10.000 zatvorenika
Hrvatska	9	1	3,6
Danska	19	6	16,8
Finska	10	3	8,7
Italija	157	57	10
Njemačka	150	80	10,1
Slovačka	15	4	4,5
Slovenija	4	3	27,3
Švedska	15	8	11,8
Švicarska	16	8	15,2

Izvor: Izvješće Vijeća Europe

U 2004. godini počinjena su dva suicida, a u 2005. i prvih devet mjeseci ove godine počinjena su po tri suicida. U 2005. godini u Kaznionici u Lipovici, Zatvoru u Gospiću i Osijeku, a ove godine u Kaznionici u Lipovici, Zatvoru u Zadru i Zatvoru u Splitu.

Tablica 19.

Smrt zatvorenika u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	6	0	0
Kaznionica u Lepoglavi	1	3	2
Kaznionica u Požegi	0	1	0
Kaznionica u Valturi	0	0	1
Zatvor u Puli	0	0	1
Zatvor u Rijeci	0	1	0
Zatvor u Splitu	0	0	1
Zatvor u Zagrebu	1	0	1
UKUPNO	8	5	6

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Prirodnom smrću u zatvorskom sustavu u 2004. godini umrlo je 8 zatvorenika, u 2005. godini umrlo ih je 5 a u prvih 9 mjeseci ove godine 6.

Tablica 20.

Odbijanje zatvorske hrane u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	17	11	9
Kaznionica u Glini	1	8	0
Kaznionica u Lepoglavi	182	25	27
Kaznionica u Požezi	0	3	7
Kaznionica u Valturi	0	0	2
Zatvor u Bjelovaru	1	1	0
Zatvor u Dubrovniku	2	9	1
Zatvor u Gospiću	0	5	6
Zatvor u Karlovcu	0	3	4
Zatvor u Osijeku	47	183	139
Zatvor u Požezi	3	2	1
Zatvor u Puli	7	67	27
Zatvor u Rijeci	5	79	26
Zatvor u Splitu	24	26	23
Zatvor u Šibeniku	36	2	35
Zatvor u Varaždinu	0	3	1
Zatvor u Zadru	2	11	0
Zatvor u Zagrebu	111	89	32
UKUPNO	438	527	340

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Često zatvorenici svoje nezadovoljstvo iskazuju na različite načine. Jedan od najčešćih načina je odbijanje zatvorske hrane. Možda čitatelju neće biti jasan pojam “odbijanje zatvorske hrane” i puno im je bliži pojam “štrajk glađu” kojim se u svojim izvješćima vrlo često koriste predstavnici medija. Termin odbijanja zatvorske hrane znači da zatvorenik odbija zatvorsku hranu, ali konzumira hranu iz zatvorske prodavaonice ili se na neki drugi način snalazi za prehranu (uzima hranu od drugih zatvorenika ili netko drugi kupuje hranu za njega i sl.). Vrlo je teško pratiti uzima li zatvorenik u zajedničkoj sobi hranu ili ne jer uvijek mogu naći prostor u koji se mogu zakloniti od pogleda službenika pravosudne policije. Najčešći razlozi odbijanja zatvorske hrane su nezadovoljstvo sudskim postupkom, dužinom pritvora, nezakazivanjem glav-

ne rasprave, nezadovoljstvo uvjetima u kaznionici ili zatvoru kao npr. nedobivanje pogodnosti, uvjetnog otpusta, problemi u obitelji i slično. Ponekad se zatvorenici udruže u odbijanju zatvorske hrane (Zatvor u Šibeniku i Rijeci) kako bi izvršili što veći i jači pritisak u cilju ishođenja raznih pogodnosti. U 2004. godini zabilježeno je 438 odbijanja zatvorske hrane, u 2005. godini 527, a u prvih devet mjeseci ove godine 340 odbijanja zatvorske hrane.

Tablica 21.

Napad na zaposlenike u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	0	1	1
Kaznionica u Lepoglavi	0	3	1
Kaznionica u Požegi	1	0	0
Zatvor u Bjelovaru	0	1	0
Zatvor u Dubrovniku	1	2	0
Zatvor u Karlovcu	0	0	1
Zatvor u Osijeku	1	0	0
Zatvor u Puli	2	0	1
Zatvor u Rijeci	1	0	0
Zatvor u Splitu	0	0	2
Zatvor u Zagrebu	1	1	0
Odgojni zavod Požega	1	0	0
Odgojni zavod Turopolje	2	0	0
UKUPNO	10	8	6

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Jedan od najtežih incidenata u kaznionicama i zatvorima su napadi na zaposlenike koji mogu rezultirati talačkim situacijama. U pravilu svaki napad na službenu osobu povlači za sobom primjenu sredstava prisile radi sprječavanja zatvorenika od daljnjeg napada. U 2004. godini 10 zatvorenika napalo je ovlaštene službene osobe, u 2005. godini broj napada smanjen je na 8, dok je u prvih devet mjeseci napadnuto 6 službenika. Najčešće su to napadi na službenike pravosudne policije.

Tablica 22.

Tjelesni sukobi zatvorenika u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	14	24	16
Kaznionica u Glini	23	14	16
Kaznionica u Lepoglavi	50	46	53
Kaznionica u Lipovici	1	2	1
Kaznionica u Požezi - m	16	6	13
Kaznionica u Turopolju	1	0	1
Kaznionica u Valturi	0	0	1
Zatvor u Bjelovaru	1	5	9
Zatvor u Dubrovniku	1	2	3
Zatvor u Gospiću	0	2	1
Zatvor u Karlovcu	0	1	0
Zatvor u Osijeku	10	2	20
Zatvor u Požezi	4	3	2
Zatvor u Puli	6	12	7
Zatvor u Rijeci	3	15	10
Zatvor u Splitu	13	11	10
Zatvor u Šibeniku	7	2	2
Zatvor u Varaždinu	0	0	1
Zatvor u Zadru	2	2	1
Zatvor u Zagrebu	40	53	18
Odgojni zavod Turopolje	61	34	12
UKUPNO	253	236	197

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Najčešći su incidenti u kaznionicama i zatvorima tjelesni sukobi između zatvorenika. U 2005. godini bilo je 236 tjelesnih sukoba između zatvorenika, što je u usporedbi s prethodnom godinom nešto manje, dok se za ovu godinu procjenjuje da će tjelesnih sukoba biti oko 250.

Tablica 23.

Samoozljeđivanje zatvorenika u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	4	1	2
Kaznionica u Glini	18	12	6
Kaznionica u Lepoglavi	75	75	52
Kaznionica u Požegi	2	4	3
Zatvor u Bjelovaru	0	12	3
Zatvor u Dubrovniku	11	12	6
Zatvor u Gospiću	0	5	1
Zatvor u Karlovcu	0	0	5
Zatvor u Osijeku	12	6	20
Zatvor u Požegi	4	2	2
Zatvor u Puli	18	17	19
Zatvor u Rijeci	9	20	3
Zatvor u Sisku	0	0	0
Zatvor u Splitu	29	20	21
Zatvor u Šibeniku	9	4	0
Zatvor u Varaždinu	0	3	0
Zatvor u Zadru	1	0	2
Zatvor u Zagrebu	26	19	10
Odgojni zavod Požega	0	0	2
Odgojni zavod Turopolje	25	23	5
UKUPNO	243	235	162

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Osim odbijanja zatvorske hrane, zatvorenici nezadovoljni svojim statusom ili iz nekog drugog razloga navedenim pod odbijanjem hrane, posežu za auto-destruktivnim ponašanjem. Na prvom je mjestu samoozljeđivanje oštrim predmetima kao što su britvice iz jednokratnih aparata za brijanje, razbijeno staklo, ogledalo ili žarulja i sl. Nerijetko samoozljeđivanje završava šivanjem rezanih rana u zdravstvenim ustanovama. U zadnje tri godine broj samoozljeđivanja bilježi lagani pad, što se može protumačiti većim i boljim tretmanom zatvorenika te svakako kvalitetnijim nadzorom službenika pravosudne policije.

Tablica 24.

Primjena sredstava prisile u 2004., 2005. i 1.- 9. 2006.

	2004.	2005.	1. – 9. 2006.
Zatvorska bolnica	4	6	4
Kaznionica u Glini	0	1	0
Kaznionica u Lepoglavi	14	18	12
Kaznionica u Požezi	4	1	4
Zatvor u Bjelovaru	1	1	0
Zatvor u Dubrovniku	0	4	1
Zatvor u Osijeku	2	1	2
Zatvor u Požezi	2	0	0
Zatvor u Puli	6	6	2
Zatvor u Rijeci	2	4	5
Zatvor u Splitu	0	1	5
Zatvor u Zadru	3	0	2
Zatvor u Zagrebu	5	6	2
Odgojni zavod Turopolje	4	4	1
UKUPNO	47	53	40

Izvor: Izvješće o stanju i radu kaznionica, zatvora i odgojnih zavoda za 2004. i 2005. godinu

Primjena sredstava prisile jedna je od najtežih i najosjetljivijih mjera koje se poduzimaju ako se na drugi način ne može uspostaviti unutarnji red i stega među zatvorenicima odnosno ako se na drugi način ne može spriječiti pokušaj bijega i bijeg zatvorenika, napad na ovlaštenu ili drugu osobu, sprječavanje samoozljeđivanja, uništavanje imovine te radi sprječavanja pasivnog i aktivnog otpora. Zakonom su propisana sredstva prisile koja se smiju primijeniti prema zatvoreniku, a to su: zahvati za privođenje i tehnike obrane, gumena palica, podražavajuća kemijska sredstva, mlazovi vode i vatreno oružje (ZIKZ, 2003). Od početka samostalne i neovisne Republike Hrvatske nije zabilježena primjena težih sredstava prisile kao što su podražavajuća kemijska sredstva, mlazovi vode i vatreno oružje. Tako je 2004. godine 47 situacija završilo primjenom sredstava prisile, u 2005. godini 53, a u prvih devet mjeseci ove godine 40. Razlozi za primjenu sredstava prisile najčešće su napad na ovlaštenu službenu osobu, uništavanje imovine, sprječavanje samoozljeđivanja, sprječavanje sukoba između zatvorenika i neizvršavanje zakonite naredbe. Omjer primjene zahvata za privođenje i tehnika obrane i primjene gumene palice je oko 5:1. Bitno je istaknuti da se svaka primjena sredstava prisile pažljivo preispituje i utvrđuje ima li propusta, prekoračenja ovlasti, primjene nepotrebne sile ili nezakonitog sredstva te se daje mišljenje o zakonitosti primjene. U zadnje tri

godine nije bilo nezakonitosti u postupanju te su sve primjene sredstava prisile bile zakonski utemeljene i opravdane.

3. ZAKLJUČAK

Naprijed navedenim nisu iscrpljeni svi elementi primarne sigurnosti kaznionica i zatvora, ali su oni o kojima se može zasebno raspravljati. Oni nisu međuovisni i podrazumijevaju stalnu potrebu usavršavanja i materijalnog ulaganja u cilju poboljšanja sigurnosti zatvorskog sustava, a time i društvene zajednice u cjelini.

Stalno povećanje broja zatvorenika uzrokuje prekapacitiranost zatvora, nedostatak službenika i materijalno-tehničkih sredstava, nedostatno ulaganje u tretmanske i sigurnosne programe koji bi pratili promjene profila počinitelja kaznenih djela i kriminaliteta te promjenu kaznenih sankcija dugotrajnih kazni zatvora, dio su problema koji su nerješivi bez značajnijeg angažiranja najviše državne vlasti.

Ukupno sagledavši sve navedene aspekte stanja sigurnosti kaznionica i zatvora kao što su:

- prekapacitiranost,
- arhitektonski uvjeti,
- stalni porast broja zatvorenika,
- povećanje broja zatvorenika s obzirom na dužinu kazne ili način ili težinu kaznenog djela,
- nedostatak službenika odjela osiguranja, tj. pravosudnih policajaca, a i ostalih službenika,
- materijalni status zaposlenika,
- nedostatak specijalnih vozila za prijevoz zatvorenika te ostalih materijalno-tehničkih sredstava,
- svakodnevna potreba za prekovremenim radom,
- broj incidentnih događaja i njihove posljedice,
- hrvatski zatvorski sustav uspoređen s nekim zatvorskim sustavima zemalja u tranziciji,

možemo zaključiti da stanje sigurnosti kaznionica i zatvora te društvene zajednice u dosadašnjem razdoblju relativno zadovoljava te da se otklanjanjem uočenih propusta i nedostataka u idućem razdoblju može unaprijediti i stanje sigurnosti kaznionica i zatvora, a time i šire društvene zajednice.

Summary

SECURITY IN PENITENTIARIES AND PRISONS

In this paper, the author presents the factors which indirectly or directly affect the state of security of penitentiaries and prisons. Besides physical and material safety which are the basic elements of security, the activities of the judicial police staff are presented, as well as the results of their work and activity, and the incidents or problems that they face daily in their work. In technical terms, the problems that are most strongly stressed are the overcrowding of prisons, the architectural weaknesses of penitentiaries and prisons, as well as the lack of security personnel, special vehicles for the transport of prisoners, and some other material and technical resources.

